

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

září 2026

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, zdravá výživa, práva zvířat, aktivismus, zdravý životní styl, odborná literatura, přírodní beletrie a poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně

Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

pokud se nyní vydáte do některého z jihočeských lesů, octnete se rázem tak v polovině října. Budete se procházet po atypickém koberci spadlého listí, spatříte suchem sežehnuté borůvky a rezavé koruny některých borovic. Co se od klasického podzimu bude lišit, je naprostá absence hub. A tohle všechno mohou být jen články dalších navazujících nepříjemností, které se v plné parádě projeví až na přeskak. O následcích sucha bylo napsáno již mnohé. Já však připojím ještě jeden úhel pohledu. Sucho je většinou chápáno jako nedostatek srážek a vody v krajině. V dlouhodobějším meteorologickém pohledu by se však dalo chápat také jako odklonění vody jinam. Proběhlé epizody sucha nejsou projevem

Z obsahu tohoto čísla:

Následky sucha po prvním dešti nezmizí	2
Nakrmíme 10 miliard? - 1. díl - úvod.....	3
Objevy detektiva Ledňáčka.....	5
Bochnatka americká - slizký vetřelec.....	6
8 miliard z našich kapek za 7 kilometrů..	7
Zlatěnka vínová.....	8
Večer s dokumentem - 151. díl.....	9
Pozvánky - září 2026.....	9
Sezóna požárů - Philip Connors.....	11
Podzimní loučení s ptačím zpěvem.....	12
Objevy detektiva Ledňáčka - odpovědi..	12
Veget Fest s pořadovým číslem 13.....	13

úbytku vody v atmosféře nebo v hydrologických cyklech. Vzpomeňme na výzkumy, které říkají, že s každým vzrůstem globální teploty o 1 stupeň bude ovzduší zadržovat zhruba o 7 % více vlhkosti (viz např. [zde](#)). Sucho je tedy jenom jednou stranou mince projevů meteorologických extrémů. Voda, která se nad naším územím při měsíční absenci větších dešťů vypařovala, musela spadnout někde jinde. A je dost možné, ba pravděpodobné, že sem v blízké době doputuje voda odjinud. Množství srážek v dlouhodobém horizontu totiž zůstane stejné, resp. se mírně zvýší. Jenom bude padat rychleji, ve větších kvantech, možná po delší dobu. Období intenzivních dešťů se budou více střídát s epizodami sucha, kterého jsme nyní byli svědkem. Na to všechno klimatologové upozorňují již dlouhá léta. Od teorie k praxi však vede ještě velmi klikatá cesta. Každopádně pokud se vůbec pracujeme ke konkrétním opatřením v krajině k adaptaci na sucho, měli bychom se ve stejném duchu chystat i na velké vody. A obávám se, že přehrady, rybníky nebo kapacitnější vodárenské soustavy na to všechno nebudou stačit. Pozornost se bude muset zaměřit na pole, lesy, města nebo celá povodí. Tam se totiž bude rozhodovat o tom, zda nevyzpytatelnou srážkovou budoucnost zvládneme. Ať nastávající podzim přinese zchlazení a více klidu, váš Kompost. -jj-

Foto -jj-

Následky sucha po prvním dešti nezmizí

„O víkendu se nám počasí pokazí.“ Ano, i tenhle pomýlený výrok bylo možné slyšet na konci zhruba měsíc dlouhé extrémně suché a horké epizody, která bezprecedentním způsobem proměnila nejen možnou podobu letního počasí, ale vůbec způsob, kterým o něm můžeme uvažovat. Jak daleko jsou někteří ve svém odpojení od okolních přírodních procesů nebo kam až jsou schopni zajít v popírání reality, na tomto místě rozebírat nechci. Průběh léta 2026 však proměnil pravidla hry v tom, s čím vším je možné do budoucna počítat, jaké to bude mít následky, případně jakým způsobem a zda vůbec se na to můžeme připravit. Symboličtější a výstižnější odpověď na bonmot o konci klimatické krize bychom asi hledali stěží. I když předpokládám, že si to nikdo z nás takhle nepředstavoval ani nepřál.

Co je jasné už nyní, i když zatím nevíme, jak se bude situace dál vyvíjet? Proběhlé léto dozajista přepíše dlouhodobé meteorologické tabulky. Padly nové rekordy v naměřených teplotních maximech. Že se nejednalo o ojedinělé extrémy, potvrzují data o síle vlny veder a spekulace, že následující rok na tom může být kvůli silicímu jevu El Niño ještě hůře (viz [zde](#)). Nemusíme být zrovna klimatičtí odborníci, abychom dokázali odhadnout, že postupující globální změna klimatu nemusí způsobovat samotná vedra, ale minimálně podobné situace zesiluje, prohlubuje a zvyšuje jejich frekvenci.

Prvním viditelným průvodním jevem je kromě hydrologického nebo půdního sucha i výrazný podstat našich toků nebo vodních nádrží. Pamětníci jistě potvrdí, že podobný úpadek průtoků není ani zdaleka běžný; jestli se vůbec někdy v minulých desetiletích vyskytl. Nejhorší na tom byly menší řeky a potoky v nejméně postižených povodích, což se samozřejmě odráželo

Rak říční ve vysychajícím potoku Peklov, foto Lenka Křelinová

nejen na dramatickém vizuálu, ale zejména na existenci celé škály nejrůznějších živočichů, rybami počínaje. Některé toky prakticky nebo zcela vyschly. V polovině srpna jsme obdrželi zprávu, že dramatická je situace na potoku Peklov. U Čestic byli zaznamenáni jedinci raka říčního živořícího ve zbytkových loužích. Vzhledem k možnému šíření nebezpečných patogenů mezi populacemi je transfer do jiných lokalit (natož jiných povodí) prakticky nemyšlitelný. V těchto situacích tedy nezbyvá než čekat na vydatnější déšť, který by průtok vylepšil.

Údolní přehrady byly dlouhou dobu vnímány jakožto zařízení, která dokážou normalizovat výkyvy obou směrů v průtocích řek. Letošní rok nám ukázal, že s takto výrazným suchem si většina přehrad neporadí, a naopak s sebou jejich existence přináší více komplikací než užitku. Skrze záchranné přenosy mlžů dlouhodoběji sledujeme situaci na VN Orlík. Zdejší populace obtížně se vyrovnávající s výraznějším kolísáním hladiny dostaly několik

pohlavků při technologických upouštěních z důvodu oprav na hrázi v minulých letech. V loňském roce byla normalizována a příslušnými výjimkami z podmínek ochrany zvláště chráněných druhů živočichů ošetřena situace, kdy je přehrada (někdy i skokově) upouštěna z důvodu zůstatkových průtoků při abnormálním suchu. Orlík tak dosáhl jednoho ze svých minim, které byly způsobené čistě meteorologickou situací. Pokud bude ústup pokračovat, problém bude předáván dominovým efektem na přehradě níže v kaskádě. Nedostatek vody a vysoké teploty byly jedněmi z příčin rovněž extrémní situace na VN Nové Mlýny (viz [Kompost č. 8/2026](#)).

Oblast, ve které se sucho projeví pravděpodobně s určitým zpožděním, bude lesnictví, potažmo i kondice stromů rostoucích mimo les. Podle mnohých predikcí můžeme v dalším roce očekávat kůrovcovou gradaci. I když jsou stavy podkorního hmyzu na nízkých úrovních, extrémní stres tohoto léta vytvoří pro jejich šíření přímo ideální situaci. Navíc se to ani zdaleka nebude týkat jenom smrku. Podle sdělení některých revírníků je v ohrožení už i borovice a další druhy dřevin. O uschlých nebo přímo spálených sazenicích z předchozích umělých obnov ani nemluvě. Pokud vyplynou z této lesnické sezóny nějaká poučení, budou určitě směřovat do oblasti upřednostňování přirozené obnovy, druhové proměny našich lesů a minimalizace holosečí.

Stromy v našich sídlech, které by měly tvořit kostru alespoň částečného vylepšování mikroklimatu, na tom nejsou o nic lépe. I když vzrostlé dřeviny si ve většině případů dokáží zajistit vodu potřebnou pro přežití z větších půdních hloubek, jejich kondici tento stav určitě neprospívá. Mohou tím být umocněny některé další stresové

faktory městského prostředí. Velmi problematická je situace nových nebo novějších výsadeb. Zatímco loňské sazenice neměly letos bez vydatné závlivky větší šanci na přežití, problém se týkal i vzrostlejších, několik let starých stromků. Na mnoha místech bylo zaznamenáno hromadné usychání, které bude znamenat přinejmenším poměrně velké investice z obecních rozpočtů do jejich obnovy. Na tomto místě se sluší poděkovat za řešení situace ve Strakonících. Jmenovitě Pavlovi Křížkovi z Technických služeb a referentu Odboru životního prostředí Martinovi Novotnému, kteří organizovali nejen závlivku nových sazenic, ale také osazení některých výsadeb z předchozích let zavlažovacími vaky. Bez podobných opatření se mladší stromy do budoucna ve městech vůbec neobejdou.

Přehodnocen by měl být také přístup k ošetřování veřejných travnatých ploch. Méně frekventované, případně vyšší seče v letním období už byly na mnoha místech aplikovány. Obávám se však, že při takových extrémech to ani zdaleka nebude stačit. K omezení seči dochází až při probíhající suché epizodě, kdy se porost nestačí zregenerovat do té míry, aby takovému náporu dokázal rozumně čelit. Ke změně režimu tak bude muset docházet preventivně, na základě dlouhodobějších předpovědí, nebo budou muset být trávníky zachovávány s delším porostem pro celé letní období. Bohužel jsou na internetu ještě stále a často ukazovány situace, kdy nasmlouvání pracovníci provádí seče už na zcela zdevastovaném vypáleném porostu.

Zavlažovací vaky u mladších dřevin v Rennerových sadech ve Strakonících, foto -jj-

A co výsadby v krajině? Velmi názorně se nám ukázala následující poučka: „Pokud nemáte v plánu podle situace zalévat, raději se do výsadby ani nepouštějte.“ Protože pozorovat usychající desítky mnohdy za dotační prostředky pořízených sazenic, to je opravdu smutný pohled. Ona totiž ani vydatná závlivka nemusí v takovém počasí stačit. Je to také otázka její včasnosti, způsobu provedení a kondice samotných stromků. Jsem sám zvědav, jakým způsobem bude kontrolováno provedení následné péče u hojných agrolesnických výsadeb z minulého nebo předminulého roku. Závlivka takového množství sazenic je sama o sobě obtížně technologicky proveditelná, a pokud stromky v létě jenom protestně neshazovaly listy, budou ztráty u většiny realizací určitě ve vysokých desítkách procent.

To bylo ve zkratce několik málo příkladů, kde se sucho a horko neprojevují jenom akutně, ale ponesou se s nimi dlouhodobější chronické následky. Ve velké části případů budou opakovat se situace vyžadovat specifitější přístup odpovědných lidí, a to na místní úrovni. Systémová řešení budou také určitě potřebná, ale sama o sobě nemusí stačit. Navíc v době současné politické kultury jsou jakékoli sliby, mediální výkřiky nebo pokusy jenom vyprázdněným splněním povinnosti se situací zabývat. Pokud už se vyskytne snaha uvolnit pro řešení nějakou zajímavější finanční částku, uvažuje se o zásazích, které řeší až ty nejpalčivější dopady na konci řetězce, nebo zásazích, které jsou spíše plýtváním veřejnými prostředky. Ministerstvo zemědělství chce pro „zvýšení odolnosti České republiky vůči dopadům sucha“ uvolňovat zhruba 4 miliardy korun ročně, ale chce je investovat do posílení vodárenské soustavy, do přípravy nových přehrad nebo výstavby a odbahňování rybníků (viz [zde](#)). Opatření, která by nějakým způsobem opravdu pomohla řešit hydrologické a půdní sucho, však absentují. Domnívám se, že v gesci tohoto ministerstva by určitě mohly být zásahy na úrovni krajinné struktury, ochrany půdy a posilování půdních vododržných vlastností. Bez řešení na úrovni ploch povodí, na které srážky dopadají a kde je třeba co nejvíce vody zadržet, se situace výrazněji nezmění (více viz [zde](#)). -jj-

Překopávky

Nakrmíme 10 miliard? - 1. díl - úvod

V předchozích 35 číslech časopisu jsme přinášeli v rámci seriálu Ekošpeky některé méně nápadné příklady věcí nebo činností majících mnohdy i méně intuitivní negativní dopad na životní prostředí. Není náhodou, že značná část cyklu se točila kolem potravin. Jelikož hlavní náplň seriálu je již z autorského pohledu vyčerpána, je nasnadě, aby byla nahrazena cyklem novým. Seriál pod názvem „Nakrmíme 10 miliard?“ bude zcela zaměřen na oblast zemědělství / produkce potravin a bude v jednotlivých dílech více do hloubky rozšiřovat prezentaci tohoto tématu, která byla chystána pro potřeby výživového kurzu společnosti ProVeg. Bude tedy využito zajíma-

Obr. CCO

vých poznatků, grafik a souvislostí a v rámci jednotlivých epizod bude pojednáno nejen o vlivech konkrétních potravin na životní prostředí. Pokusíme se také odpovědět na ústřední otázku celého cyklu. Počet lidí bude na Zemi kulminovat v druhé polovině století na počtu kolem 10 miliard. Již nyní jsou zdroje související se zemědělskou produkcí zásadním způsobem limitovány. Jak to udělat, pokud budeme chtít nasycit rostoucí populaci se stále vzrůstajícími spotřebitelskými nároky? Jak zajistit efektivnější zemědělskou výrobu a zároveň spravedlivější distribuci potravin napříč globální společností? Až příliš velká část zemědělské produkce dnes končí v žaludcích hospodářských zvířat a také v bioplynových stanicích, nádržích aut nebo odpadkových koších. Co s tím?

Na úvod nového seriálu je třeba přiblížit záběr celého tématu a vůbec důvod, proč se něčím takovým zabývat. Tedy - o co všechno půjde, proč to řešit a dá se s tím něco dělat? Rámcem bude odvětví produkce potravin, tzn. zemědělská výroba a navazující činnosti zpracování zemědělských produktů. Ač se to nezdá, jde o hospodářský sektor, který v několika zásadních ohledech velmi významným způsobem dopadá na sledované environmentální parametry. Dalo by se dokonce říci, že jde o oblast lidské činnosti, která má na životní prostředí vůbec největší negativní dopad. A to jak ve smyslu rozsahu, tak i ve smyslu intenzity. Dopad samozřejmě není ve všech oblastech stejný (i o tom bude řeč), avšak je výraznou měrou globálně propojen. Spotřebitelsky se tedy na něm podílíme určitým způsobem všichni.

Výše načrtnutý mechanismus je vlastně v mnohém dobrou zprávou. Všechny negativní dopady naráz jsou totiž poměrně dobře řešitelné nejen systémovými změnami, ale i každodenní spotřebitelskou volbou řadového zákazníka. Kromě environmentálních souvislostí dopadá produkce potravin významnou měrou i do socio-ekonomické oblasti, a to v kontextu prohlubujících se nerovností (zejména mezi bohatým severem a chudším jihem).

Hannah Ritchie ve své knize *Není to konec světa* (viz [Kompost č. 7/2026](#)) shrnula problematiku třeba takto: „*Výroba potravin stojí za čtvrtinou celosvětových emisí skleníkových plynů, využívá polovinu obyvatelné plochy planety, připadá na ni 70 % veškeré spotřeby sladké vody a je největším původcem ztráty biodiverzity.*“ Rozsah a hloubka negativních dopadů zemědělské výroby na životní prostředí je opravdu nebývalá, ale je třeba říci, že pro oko větší nové společnosti hůře viditelná. Zemědělství je totiž běžnou a plně akceptovanou součástí naší krajiny; negativní projevy tak běžným okem nevnímáme. Případně je bereme jako přirozené doprovodné jevy procesu, který je nezbytný pro uspokojení jedné z našich základních potřeb. To je jistě pravda, skutečností však také zůstává, že by to šlo dělat mnohem lépe, efektivněji a s menšími dopady na přírodu.

Foto CCO

V rámci seriálu se budeme v první řadě zabývat vlivem produkce potravin na globální klimatickou změnu, zábor půdy, čistou životního prostředí, biodiverzitu a další parametry. Vše budeme posuzovat všeobecným konceptem ekologické stopy nebo konkrétnějšími ukazateli - vodní stopou atd. Vysvětlíme si významný rozdíl mezi dopady živočišné a rostlinné výroby a podíváme se i na některé konkrétní příklady - mořský rybolov, české rybníkářství, krmnou sóju, palmový olej nebo třeba včelaření.

Rozebereme si i některé mýty, neintuitivní příklady nebo kontroverzní záležitosti. Jsou rostlinné potraviny vždy šetrnější k životnímu prostředí? Je ekologické zemědělství řešením současné potravinové krize? Obejde se zemědělská výroba bez statkových hnojiv? Pomůže nám laboratorní maso nebo hmyz? Hrozí světu vymizení hospodářských zvířat? A jak rozsáhlý problém představuje plýtvání potravinami? I na všechny tyto otázky budeme hledat podrobnější odpovědi.

Toliko k úvodu nového seriálu. Za měsíc se pustíme do rozplétání tématu pohledem konceptu ekologické stopy. -jj-

Objevy detektiva Ledňáčka

Ve slavné vzpomínkové knížce Marcela Pagnola „Jak voní tymián“ (originál vyšel poprvé v roce 1957, český překlad Evy Musilové v roce 1975) jsou zaznamenány nejrůznější příběhy chlapců, kteří prožívali své prázdniny před více než sto lety na francouzském venkově. Některá z těchto líčení jsou hodně drsná, protože nenasytná zvědavost malého školáka Marcela, jeho bratra a kamarádů se hned tak před něčím nezastavila. Jednoho dne to byl například nemilosrdný souboj dvou kudlanek:

„... Potom jsme mohli pokračovat ve studiích konstatováním skutečnosti, že dotyčná zvířátka mohou žít bez drápů, potom bez nohou a dokonce bez poloviny hlavy. Po čtvrt hodině... zbylo z jednoho zápasníka jen poprsí, které pozřelo hlavu a hrud' protivníka a pomalu útočilo na jeho spodní polovinu, jež se dosud pohybovala, byť poněkud nervózně...“

... Tak takhle děsivý popis jsme v našem seriálu ještě neměli, vidíte? Ale i to patří k životu v přírodě. A hlavně, pravda, k životu kudlanek. Jsou to opravdu mimořádní predátoři, kteří jsou svou dokonalou loveckou výbavou proslulí.

Už samo jméno kudlanka je nápadné. Vzniklo díky vzhledu předních končetin tohoto zvláštního živočicha, protože připomínají zavírací kapesní nůž. Jejich poloha v klidovém stavu, podobná rukám modlíciho se člověka, pak dala kudlance přídomek „nábožná“. Kromě těchto předních nohou, sloužících k lapání potravy, má kudlanka ještě dva páry končetin kráčlivých – ty jsou kratší a na první pohled obyčejné. Velmi dobře však slouží k zachycení na potřebném místě (k tomu napomáhají háčky na jejich koncích), při udržování rovnováhy a k všelijakým jemným změnám postoje při vyhlížení kořisti, plížení k ní nebo před pářením a podobně. K tomu může podle potřeby patřit i mírné kývání, podle toho, jak se vlivem proudění vzduchu právě pohybuje okolní vegetace.

Foto Vilém Hrdlička

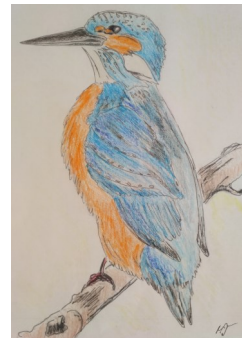
Sameček uletí i desítky metrů, i když i on se k tomu odhodlává poměrně nerad.

Kudlanky nábožně loví ze zálohy, proto je důležité, aby je kořist při číhání neviděla. Jsou zbarvené podobně jako jejich okolí a i tvar trupu a končetin přispívá k tomu, že mohou být považovány za část některé z rostlin. Tím připomínají strašilky nebo třeba kobyly, ale příbuzné s nimi nejsou. Mají blízko ke švábům a kdysi (v 19. století) s nimi byly sloučeny do jednoho řádu. Až později se přišlo na to, že se jedná o samostatné řády.

U nás žije z kudlanek jen kudlanka nábožná, jinak jich je ve světě mnoho druhů (uvádí se 2500-2800). Některé se při lovu pohybují, jiné trpělivě číhají. Jak se maskují a co všechno při lapání kořisti dovedou, to ukazuje např. video [zde](#).

Mimořádný vzhled kudlanky si uvědomíte, až když ji rozpoznáte a svůj zrak na ni zaostříte. Tuhle výhodu máme my lidé, zatímco kořist to těžko může stihnout, vzhledem k tomu, jak rychle je uchopena kudlančinými lapacími končetinami, z nichž se dá jen velmi těžko vysmeknout. Následuje pozření zaživa, protože zakusováním své oběti se kudlanka zdržovat nemusí. Stačí, že do těla oběti vypouští „sliny“, které lokálně umrtví její nervovou soustavu. Současně v nich obsažená kyselina naleptá potravu do jakési kaše, což konzumaci usnadní.

V knize „Brehmův život zvířat“ (díl IV. Členovci, červi, měkkýšovití, měkkýši, ostnokožci, láčkovci a prvoci, 1904) je to popsáno takto: *„... V malé chvilce dodají ramena kořist na patřičné místo – k ústrojům ústním, které další práci dokonávají. Na to kudlanka očistí si ruce kusadly, protáhne štěti-*

novitá tykadla několikrát předními nohama a posadí se opět na čekání...” Výmluvná je také například tato stručná věta z knihy „Neklid“ (1965) od Jaromíra Tomečka: „... Okamžik a včela neexistovala...”

Po páření kladou samice na různý podklad asi tři sta vajíček do pěnovitého obalu, tzv. ootéky. Pěna na vzduchu rychle tuhne a dobře vajíčka chrání. Ta v ní prezimují, nymfy se pak líhnou v dubnu nebo v květnu dalšího roku. Po šesti až osmi svlecích dospívají a asi tak po týdně po posledním svleku se mohou pářit. Kladou pak postupně až tři ootéky. Kudlanky jsou hmyzem s proměnou nedokonalou, takže u nich neexistuje stádium larvy a kukly. Nymfy se podobají dospělci, jen nemají zpočátku ještě vyvinutá křídla a pohlavní orgány. Na internetu najdete videa pocházející ze zájmových domácích chovů (viz např. [zde](#), [zde](#) nebo [zde](#)), na nichž můžete vidět ootéku, mladé i dospělé kudlanky, lov, svlékání, podrobnosti vzhledu přibližné mikroskopem atd.

Kudlanky chované v zajetí ovšem pocházejí z entomologických burz nebo třeba z obchodu pro chovatele. Lovit tento hmyz v přírodě není dovoleno, jedná se o chráněný druh. Ohrožení je dáno především zánikem vhodných stanovišť, intenzivním zemědělstvím, používáním pesticidů – tak, jak je tomu i u jiných druhů živočichů. Nebezpečné jsou ovšem i domácí chovy. I toto je všeobecná záležitost a netýká se jen kudlanek. Nechtěný únik nebo i úmyslné propuštění chovaných jedinců do přírody s sebou nese riziko nepřírozené konkurence s jinými druhy, šíření chorob a parazitů atd.

Detektiv Ledňáček se s kudlankami nepotkává a zná je jen z hovorů lidí, kteří se procházejí u vody. A tak je sám zvědavý na to, co mu odpovíte na jeho otázky.

- Pro dospělé: Kudlanka loví všechny možné neopatrné tvory, kteří se k ní přiblíží. Může to být dokonce i ještěrka nebo třeba mládě hlodavce. Hlavně je to ovšem hmyz včetně tak velkých druhů, jako je saranče, kobylka, motýl, sršeň, čmelák a podobně. Přední končetiny kudlanky dokážou zachytit hmyz i za letu. Vědci zjistili, že tento pohyb může trvat pouhých 100 milisekund. Vodu přijímá kudlanka tak, že olizuje rosu.

Kdo ale žere kudlanky?

- Pro rodiče vědecky založených školáků: Jak jistě víte, u kudlanky nábožné se vyskytuje zvláštní jev, týkající se páření. Jde o tzv. sexuální kanibalismus. Co myslíte, děje se pravidelně, nebo spíš jen výjimečně?
- Pro rodiny s batolaty: Kudlanka patří k těm nápadným druhům hmyzu, které se dají dobře ukazovat i těm nejmenším dětem. Jak už bylo řečeno, při zastížení se navíc nijak moc nevyplaší a nechá se pozorovat i fotografovat. My před ní také utíkat nemusíme, což je všechno pro bližší seznámení příznivé. Ještě před celkem krátkým časem ale bylo možné vidat tento teplomilný druh jen v takových končinách naší vlasti, jako je třeba okolí Dyje na jižní Moravě. Poslední dobou se kudlanka šíří i do dalších částí naší republiky a vyskytuje se dokonce už i ve vyšších nadmořských výškách. Víte, kde všude?

Odpovědi najdete na straně 12. **-ah-**

Bochnatka americká - slizký vetřelec

Možná už jste se s tímto prazvláštním tvorem také setkali. Přivandrovalec z amerického kontinentu, zástupce skupiny mechovců, začíná být běžnou součástí i našich vod. Svým, pro mnohé odpudivým vzhledem, k sobě přitahuje pozornost a vyvolává zájem. Setkání je to většinou nezapomenutelné a může také nabídnout pár zajímavých souvislostí. Každopádně bochnatky v ČR přibývají, bylo by tedy dobré o ní napsat pár řádek.

Bochnatka americká má většinou tvar koule, ale může se rozrůstat i v nepravidelných tvarech až do velikostí několika decimetrů a hmotnosti několika kilogramů. Konzistence je rosolovitá nebo gelovitá, ale celý organismus je kompaktní. Obývá stojaté vody (rybníky, přehrady, pískárny) při břehu, nezřídka se přichytává k nejrůznějším ponořeným předmětům (větvím, vodním rostlinám apod.).

Žádný jiný organismus podobného vzhledu a parametrů české vody neobývá, první laická otázka tedy směřuje k tomu, zda se jedná o rostlinu, živočicha nebo třeba něco úplně jiného. Správnou odpovědí je, že jde o obrovskou kolonii mnoha tisícovek drobných jedinců (tzv. zoidů). Každý zoid je vybaven chapadélky k víření vody a nahánění potravy, kterou tvoří drobný fyto- a zooplankton. Sdružování do kolonií zvyšuje šanci jednotlivců na přežití; celý útvar je odolnější proti predaci i ostatním vnějším vlivům.

Velmi zajímavý je proces rozmnožování a šíření bochnatky. Během letní sezóny dochází k nepohlavnímu rozmnožování (pučení), kterým se samotná kolonie rozrůstá. Na konci léta se vytvářejí odolné pupeny, tzv. statoblasty, uvolňující se z dožívající bochnatky.

Ty jsou dobře vybaveny

k rozptylu do okolí - háčky a odolnou chitinovou stěnou. A tím se dostáváme k procesu šíření živočicha i mimo hranice amerického kontinentu. Na vině úspěšné invaze je samozřejmě dálková lodní doprava. Poprvé na starém kontinentu byla bochnatka zaregistrována na konci 19. století v okolí Hamburku. Odtud se již poměrně snadno rozšířila po celé Evropě. Na kratší vzdálenosti mohou statoblasty putovat i prostřednictvím vodních ptáků a podobných vektorů.

V Česku byla bochnatka americká zachycena poprvé v roce 1922. V současné době je již poměrně běžnou součástí vodních ploch napříč republikou. V rámci jižních Čech jde o přehradu Vltavské kaskády, větší a čistější rybníky Třeboňské pánve nebo některé zatopené pískovny. Pro bochnatku je do určité míry limitující čistota vody. Nedokáže prosperovat ve znečištěných nebo eutrofizovaných nádržích. Je tedy zároveň indikátorem čistějších vod - odtud plyne vyšší pravděpodobnost, že na ni narazíte při koupání.

Její odpudivý vzhled vede k častým úvahám o negativních účincích na zdraví člověka. Žádné takové vlastnosti však nebyly doloženy. Naopak bochnatka svou existencí pomáhá v okrajové míře čistit vodu. Ač je označována za invazní druh, její působení v nových biotopech invazi v pravém smyslu neodpovídá. I když se v posledních letech úspěšně šíří, nevyznačuje se žádnými negativními vlivy na ekosystémy (alespoň tomu nenasvědčují dosud proběhlé výzkumy). Dala by se tedy označit za neutrálního návštěvníka; nepůvodní druh na našem území.

Bochnatka americká prosperuje (rozzrůstá se) při teplotách vody nad 20 °C. S postupující klimatickou změnou se tedy její optimum posouvá stále více na sever. Z výzkumů je však také patrné, že pro úspěšné přezimování vyžaduje nižší teploty. Její areál je tedy limitován i z jihu. To vše nasvědčuje tomu, že bochnatka bude do budoucna zcela běžnou součástí našich vodních biotopů a při koupání v čistších vodách se s ní budeme setkávat i nadále. -jj-

8 miliard z našich kapes za 7 kilometrů vzduté řeky

Když se ministr životního prostředí Igor Červený (Motoristé sobě) postavil před novináře a s klidným výrazem v tváři začal obhajovat naprosto nesmyslný projekt plavebního stupně na Labi u Děčína, bylo všem jasné, že se nejedná jen o další provokativní žertík na účet ekologicky smýšlející části společnosti. V plné síle se projevilo, jak destruktivní mandát současné ministerstvo má a také, že jej neváhá plně využít. Sledujeme další posun hranice myslitelného, kdy Ministerstvo životního prostředí lobbuje ve prospěch projektu se zcela zřejmými a dalekosáhlými negativními dopady na přírodu a krajinu. Projektu, který když už by měl být hájen, tak maximálně resorty dopravy nebo průmyslu a obchodu. Ale ani pro takovou obhajobu, zdá se, neexistuje žádný rozumný důvod.

Ve prospěch děčínského plavebního stupně je argumentováno zejména renesancí nákladní lodní přepravy po Labi - v idealizovaném případě jakožto náhrady za kamionovou přepravu. To by samozřejmě smysl dávalo, pokud by ale neexistovalo několik „drobných“ detailů, které z tohoto megalomanského záměru dělají poměrně smutnou ukázkou politické zvůle.

V první řadě - pokud by mělo být ke stavbě jezu Děčín přistupováno racionálně, z pohledu technologického, praktického a ekonomického by byl projektem nerealizovatelným. Tím samozřejmě není řečeno, že se o obhajobu nikdo nepokouší; jsou však používána taková fakta, která jsou zcela mimo realitu. Ředitelství vodních cest argumentuje potenciálním novým přepravním objemem 4,5 milionu tun zboží ročně. Za první čtvrtletí letošního roku však bylo přepraveno pouhých 116 tisíc tun nákladu a navíc v loňském roce byla ukončena činnost Československé plavby labské - do té doby největší české rejdářské společnosti (viz [zde](#)). Dlouhodobě se kapacita lodní přepravy na Labi snižuje a v současné chvíli je prakticky zbytková. I za předpokladu, že by došlo ke splavnění navazující části Labe, není v podstatě kdo by avizovaný objem nákladu po řece transportoval. Dalším podstatným, ale chybějícím článkem je právě splavný zbytek Labe za německými hranicemi. Saští zástupci navzdory výkladu MŽP další stavby na Labi neplánují. Není třeba příliš hádat, že důvodem je především rozumnější nakládání s financemi, tristní stav průtoku řeky po většinu roku a také ochrana cenných říčních a břehových biotopů Saského Švýcarska (viz [zde](#)). Pokud by se tedy jez v Děčíně přece jen podařilo prosadit, zastaví se lodě o dno vysychající řeky již několik kilometrů za hranicemi.

Podle plánovací dokumentace předpokládá nový úsek řeky nad plavebním stupněm ponor lodí alespoň 1,4 metru (resp. hloubku plavební dráhy alespoň 1,9 m) po nejméně 345 dní v roce. Může to znít lákavě, ale právě návaznost na německý úsek jaksi hapruje. Zde se totiž v současné době

Kaňon Labe, foto Huhulenik

pracuje s hloubkou asi o 70 cm menší. A realita posledních suchých let je ještě o asi 20 cm střízlivější (viz [zde](#)). Minimálně pro propagaci projektu mohlo být ministerstvem zvoleno jiné období než to, při kterém z Labe u česko-německých hranic vystupují nad hladinu jako němí svědkové rozsáhlé štěrkové lavice nebo nevybuchlé letecké pumy z druhé světové války (viz [zde](#)).

Za uvažovanou cenu zhruba 8 miliard je tedy v plánu vytvořit asi 7 km dlouhý bazén, na kterém by mohly rejdit lodě neexistujících rejdařů s neexistujícím zbožím do neexistujících přístavů výše nebo níže po proudu. To jsme však stále ještě pouze u ekonomické nelogičnosti projektu. Pokud se překulíme do oblasti environmentálních souvislostí, začne to být ještě smutnější.

Realizace projektu by znamenala vážné ohrožení evropsky významné lokality Labské údolí, která je charakteristická štěrkovými a bahnitými náplavy (stanoviště 3260 a 3270 se zvláště chráněnými druhy rostlin), a dotkla by se i EVL Porta Bohemica. Zprovozněním jezu by došlo k narušení migračních tras lososa a úhoře, i když jsou v rámci kompenzačních opatření slibovány rybí přechody. Vzduším se také výrazně změní celkový charakter úseku řeky na téměř stojatý, což bude mít za následek přehřívání vody nebo rozvoj vodního květu.

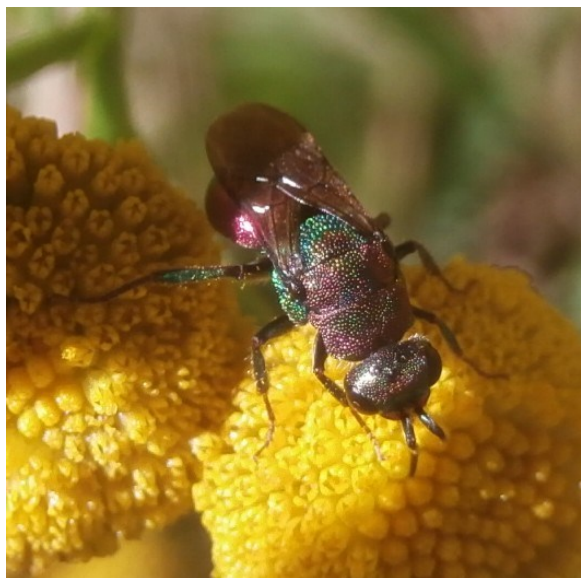
A jak se s těmito překážkami hodlá MŽP vypořádat? V plánu je (za zhruba čtvrtinovou část rozpočtu celého projektu) transfer vzácných biotopů jinam. Kam a jakým způsobem budou přesunuty a umístěny unikátní štěrkové náplavy, které fungují na principu říční dynamiky, to už ministr Červený blíže nespecifikoval (viz [zde](#)). Každopádně uvažuje se i o přesunu některých stromů, takže kdyby došlo k realizaci projektu, možná se ještě všichni něčemu přiučíme. K děčínskému jezu vydala již v roce 2018 negativní stanovisko v rámci posuzování koncepcí vodní dopravy Správa národního parku České Švýcarsko, ve kterém je možnost přesunu chráněných biotopů vyvrácena (viz [zde](#)).

Součástí nového jezu by měla být i vodní elektrárna. K obhajobě projektu a svého straníka přispěchal také zmocněnec pro Green Deal Filip Turek, který natočil krátké video z lodi Povodí Labe. Kromě překroucení několika základních faktů vypustil i zjevnou nepravdu, když tvrdil, že plánovaná elektrárna bude elektřinou zásobovat celý Děčín. Ve skutečnosti by stavba dokázala pokrýt maximálně pětinou spotřebu města (viz [zde](#)). Jinak se jedná o snímek poměrně poučný. Dozvíte se, jak souvisí plavební stupeň s Hamburkem, předchozí vládou, větrníky nebo první světovou válkou (viz [zde](#)).

Pokud bude v následujících měsících projekt usilovat o své místo na slunci, bude muset být v rámci procesu EIA doložen veřejný zájem převažující nad zájmy ochrany přírody. Osobně si takovou argumentaci příliš neumím představit, neboť snad všechny logické souvislosti hrají jednoznačně v neprospěch stavby. Na druhou stranu to dnes ještě nemusí moc znamenat. Asi tak jako dvojí čára při předjíždění. Každopádně v rámci hodnocení EIA budou jako vždy přijímány i připomínky široké veřejnosti. -jj-

Zlatěnka vínová

V [Kompostu č. 7/2025](#) nám detektiv Ledňáček vyprávěl o svítících broučcích – světluškách. Zlatěnky sice nesvítily, zato se hodně třpytí a jedné mojí kamarádce připomínala zlatěnka vínová (*Hedychrum rutilans*) broučka. Správně je to však zástupce blanokřídlého hmyzu. Zlatěnky najdeme např. v atlase Blanokřídlí České republiky I. Žahadlovi, ale žihadlo u druhů z čeledi zlatěnkovitých (*Chrysididae*) zakrnělo. Mají velmi zajímavou obrannou reakci – stáčí se do kuličky. Dospělci jsou teplomilní a aktivní za slunečního svitu. Vyskytují se především na otevřených stanovištích na písčitém, sprašovém nebo hlinitém podkladu. Živí se květním nektarem nebo medovicí mšic. Larvy cizopasí na různých stádiích hlavně samotářských

vos, kutilek a samotářských včel. Vybrala jsem si druh zlatěnka vínová, protože mi šla dobře určit na webu BioLibu. Samička (na fotce) se od samečka liší zbarvením. U samečků je celé tělo kovově modrozelené. Dle literatury létá od května do srpna. Je hnízdním parazitem květolibů (*Philanthus*), blanokřídlých lovců včel z čeledi kutilkovití (*Crabronidae*). Zlatěnka klade vajíčka na ochromené včely, když si je nese květolib do svého hnízda. Kořistí larvy zlatěnky je zřejmě larva květoliba. Důležitou informací je, že samičky zlatěnky vínové mají tuhé ostré kladélko, kterým probodnou i lidskou kůži. V ČR se jedná o hojný druh. Letos jsem ji viděla 6. 7. 2026 v Chanovicích u Žižkova kamene. Fotografie je z 12. 9. 2021 z Chanovic z louky u rybníka Kozeďře. **Eva Legátová**

Použitá literatura:

MACEK, J., STRAKA, J., BOGUSCH, P., DVOŘÁK, L., BEZDĚČKA, P., TYRNER, P.: Blanokřídlí České republiky I. Žahadlovi, Academia, Praha 2010.

Večer s dokumentem - 151. díl – Horko je tichý zabiják (podcast Hyde Park civilizace)

Máte-li rádi pořad České televize Hyde Park civilizace moderovaný vždy důkladně připraveným Danielem Stachem, nenechte si ujít sérii „Letních podcastů“, do kterých zve zajímavé osobnosti nejen vědeckého světa a v poměrně štědrém formátu s nimi více do hloubky rozebírá nejrůznější témata. Vzhledem k okolnostem léta 2026 samozřejmě nemůžeme bez povšimnutí minout epizodu zaměřenou na meteorologické extrémy, konkrétněji na vlny veder. Hostem se stal známý meteorolog České televize Michal Žák, který je současně proděkanem Matematicko-fyzikální fakulty UK a pedagogem na Katedře fyziky atmosféry. Rozhovor byl natočen 29. června, tedy v čase, kdy ve střední Evropě vrcholila první letošní vlna veder. Bylo by zajímavé, o kolik dramatičtější by dvojice zhodnotila situaci, pokud by byl pořad zpracováván o dva měsíce později.

Hned v úvodu podcastu je vyvrácen vcelku běžný mýtus, že současný stav je jenom ojedinělým výkyvem či extrémem v jinak zcela běžném průběhu počasí. Jsou připomenuty četné a intenzivní horké epizody, např. ta kanadská z roku 2021, kdy došlo k překonání teplotního maxima o celé tři stupně, nebo ty slovenské a anglické, při kterých padaly dosud nepokořené čtyřicetistupňové hranice. Názorně je vysvětleno, že vlivem klimatické změny dochází k celkové změně trendu a vzrůstá pravděpodobnost podobných událostí a také jejich intenzita a doba trvání.

Přiblíženy jsou také některé v mediích často zmiňované a pojmenované děje. Horká kopule je označení pro synoptickou situaci, při které dochází k rozvoji významné tlakové výše se sebepodporujícími ohřívacími a vysušujícími mechanismy. Kopule je obtížně „překonávána“ vlhčími a chladnějšími vzduchovými masami a po dlouhou dobu setrvává ve stejné oblasti. S tím úzce souvisí tzv. omega blokáda. Pokud se tepelná kupole nachází ve středoevropském prostoru, jsou tlakové níže od Atlantiku odkláněny severně jakýmsi obloukem (ve tvaru řeckého písmene omega).

K situaci posledních let velkou měrou přispívá i „meandrování“ jet streamu následkem klimatické změny. Tento jev může umocňovat extrémy oběma směry; v létě tedy zesiluje výše popsané mechanismy.

Rozhovor se ve své další části zabývá předpovědí počasí, jejíž úspěšnost je podobně jako celá řada dalších témat v očích veřejnosti deformována nejrůznějšími polopravdami a zjednodušeními. Navzdory laickému posouzení se přesnost předpovědi s nástupem dokonalejších modelů a výkonnější výpočetní techniky dramaticky zvyšuje. Na druhou stranu se stále ještě jedná o předpověď, což má své limity. Např. je velmi těžké předpovídat čas, přesnou lokalizaci a intenzitu bouří. Ty jsou stále ještě poměrně nahodilým jevem ovlivňovaným drobnými nuancemi v atmosféře. Nahlédneme také pod pokličku vydávání meteorologických výstrah.

Ve své závěrečné části se rozhovor stáčí zpět k extrémům počasí. Číselně jsou přiblíženy následky proběhlé (červnové) vlny veder - zatím s cca 1300 oběťmi napříč Evropou. Je také uvedeno porovnání počtu mrtvých následkem chladu vs. horka, a kterak se mohou tyto ukazatele v blízké budoucnosti proměnit. Jsou rozebrány i některé další následky globální klimatické změny - tání ledovců, na jejichž vodě jsou přímo či nepřímo závislé 2 miliardy lidí, dopad na vegetaci, průtoky řek a zásobování populace vodou a v neposlední řadě i oslabování tzv. meridionální mořské cirkulace, která výrazně ovlivňuje počasí nad Evropou a může v blízké budoucnosti přinést chladnější zimy a ještě více horká léta.

Pokud máte rádi formát podrobnějších podcastů a zároveň se chcete dozvědět řadu zajímavostí z úst známého meteorologa, určitě si tento rozhovor (třeba k zalévání zahrady) pusťte. Je k dispozici [zde](#). -jj-

Pozvánky - září 2026

Ekoporadna při ŠK zve:

Farmářské trhy Strakonice

pátek 4. a 11. 9., 12 - 16 hod., „Cirkusplac“ pod Hvězdou

Podzimní část farmářských trhů bude zahájena dvěma zářijovými termíny - **pozor, dva týdny hned po sobě!!!** Trhy budou po dvoutýdenní pauze z důvodu strakonické pouti pokračovat v pravidelných 14denních intervalech od 2. října.

Můžete se těšit na širokou nabídku čerstvých farmářských potravin, ovoce, zeleniny a dalších výpěstků, občerstvení a rukodělných výrobků. Vše s důslednou kontrolou původu a kvality.

Bližší informace a seznamy přihlášených prodejců na webu: <http://farmarsketrhy.strakonice.eu/>. Pořádá Ekoporadna při ŠK ve spolupráci s Městem Strakonice. Kontakt: jan.juras@knih-st.cz, 721 658 244.

13. strakonický Veget Fest - sobota 19. 9., Na Ostrově 1415, 14-21 hod.

Doprovodný program:

- 14:00 – **Pohádka o skřítkovi** (vzdělávací představení pro děti)
- 15:00 – **Morální status zvířat** - **Mgr. Michal Milko, Ph.D.** (přednáška)
- 16:30 – **Osudy šumavských rysů** - **Josefa Krausová** (přednáška)
- 18:00 - **Divaluna** (world music Strakonice)
- 19:00 - **Kvietah** (pop Praha)
- 20:00 - **Černá slepice** (hudební recitál Strakonice)

V průběhu celého festivalu:

- workshopy pro děti
- informační a prodejní stánky
- benefiční bazárek
- ochutnávky a občerstvení

Vstupné dobrovolné

Benefiční výtěžek festivalu bude poskytnut zvířecímu azylu Kraj Jinotaj z.s. -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem zve:

Ledňácci

Schůzky rodin se zájmem o přírodu, tradice a lidové hry. Pro děti všeho věku (i v kočárku) s rodiči, prarodiči apod. Přicházet mohou i dospělí bez dětí nebo starší školáci bez dospělých. Pomoc při vedení programu je vítaná, ale není nutná. Chodit lze i nepravidelně. **Sraz v 16:00 před zámkem u vývěsky ŠK. V září bude jen jedna schůzka - ve ČT 10. 9. si ukážeme u řeky různé dozrávající plody, pocvičíme se v jejich rozeznávání a řekneme si zážitky z prázdnin.**

Pondělní zastavení

PO 21. 9. Setkání s literaturou, tentokrát se vzpomínkami **Zdeňka Štěpánka**. Od 16:00, pobočka Za Parkem.

Info: Pobočka Šmidingerovy knihovny Za Parkem, Husova č. 380, Strakonice. Otevřeno PO a ČT 13–18, ST 8–12 hod. Kontakt: 380 422 720, tereza.machkova@knih-st.cz. -ah-

Drobné smetí

Nová Evropská směrnice o právu na opravu

Evropská legislativa měla být transponována do národních zákonů do konce července 2026. Má zajistit zejména možnost opravy elektrospotřebičů po záruční době nebo nákup náhradních dílů přímo u výrobce. Více se dočtete [zde](#).

Senát zamítl novelu stavebního zákona

55 z 66 přítomných senátorů vrátilo kontroverzní novelu, která byla připravována nestandardním způsobem - bez připomínkového řízení nebo Legislativní radou vlády. Více viz [zde](#).

15 miliard z IROP zejména na rozvoj nízkoemisní dopravy

Předchozí podpora z tohoto programu dříve směřovala zejména do silniční infrastruktury. Nyní bude více podporovat nákup elektrických dopravních prostředků nebo budování cyklotras. Více se dozvíte [zde](#). -jj-

Sezóna požárů - Philip Connors

Možná jsem udělal trochu chybu, když jsem četbu téhle knihy načasoval do období bezprecedentně největšího sucha a horka, které jsem kdy zažil. O to bližší mi ale byla atmosféra požární hlásky uprostřed rezervace Gila National Forest v Novém Mexiku. Jde o oblast známou odlehlými oblastmi takřka bez lidského osídlení, obrovskými rozlohami lesa, suchým podnebím a samozřejmě i častými lesními požáry. Americká vláda zde v minulosti zřídila a dosud udržuje funkční síť požárních hlásek s pravidelnou obsluhou, monitorující v letní sezóně vznik a chování lesních požárů.

Kniha amerického spisovatele a profesionálního hláskáře Philipa Connorse je propracovanou a poutavou směsicí románového vyprávění formou deníkových zápisků, eseje o přístupu společnosti a zodpovědných orgánů k lesním požárům a dějem se

proplétají i různé odbočky a zamyšlení nad životem, vztahy, ochranou přírody a jejími proměnami v čase. Text reflektující zejména situaci na suchém americkém jihozápadě je sice našim podmínkám (prozatím) dost vzdálen, aktuální je však zejména s ohledem na množící se diskuze o využití ohně v terénní ochraně přírody.

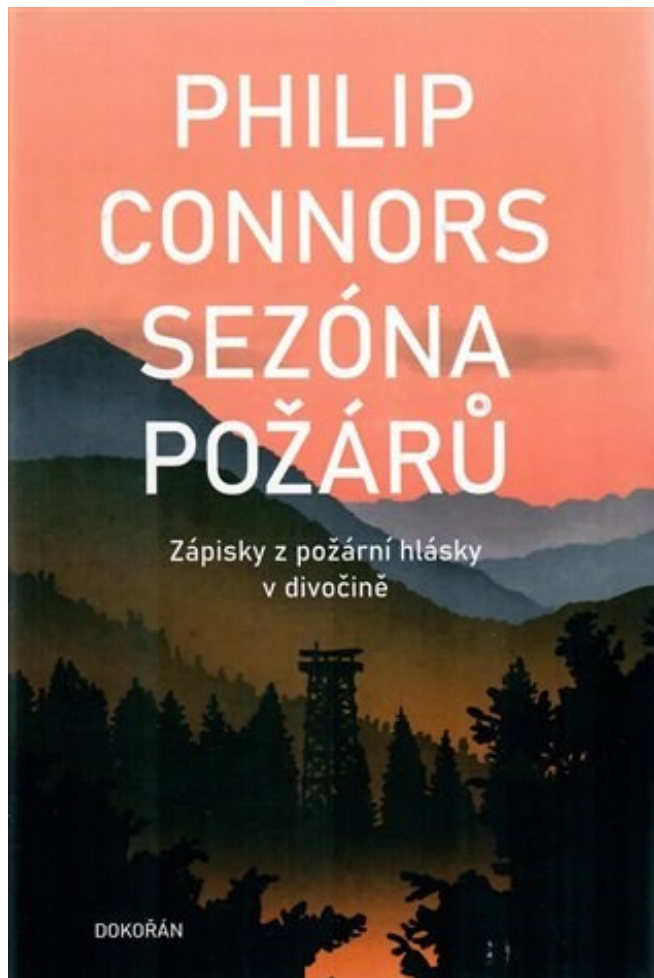
Autor knihy do svých úvah přizval i některé známé (historické) osobnosti. Jacka Kerouaca, který strávil krátký čas rovněž pobytem na požární hlásce (a tento zážitek ztvárnil ve své knize *Andělé pustiny*). A Aldo Leopolda - lesníka a později ochránce přírody, který stál u zrodu rezervace Gila. Leopold je významnou postavou americké environmentalistiky a zajímavá je právě jeho osobní proměna na základě poznatků, které mimo jiné použil ve svém známém díle *Obrázky z chatrče*. Při zakládání prvních amerických chráněných území byl dbán důraz na jejich hospodářské benefity. Později se tento pohled proměnil, o což se velkou měrou zasloužil právě Leopold a z rezervace Gila dopomohl na dlouhé období udělat obrovské území bez výstavby silnic a se zákazem pohybu jakékoli mechanizace. Aldo Leopold položil základy ekocentrického pohledu na přírodu, který je dnes v environmentálních kruzích normou.

Péče o lesní rezervaci Gila a vše kolem hlásek a požárů má na starosti Lesní správa USA (USFS). Velmi zevrubně je popsán právě proměňující se přístup k ohni v krajině, který v mnohém koresponduje s měnícím se názorem na ochranu přírody jako takovou. Dokud byly lesy (nejen Nového Mexika) vnímány primárně jako zdroj dřevní hmoty, bylo proti jakýmkoli požárům v těchto suchých oblastech až hystericky zasahováno. To sice vedlo k omezování ploch požárů, ale také k hromadění suché dřevní hmoty, což čas od času zapříčinilo

požár s mnohem ničivějšími dopady. Nyní začíná převažovat ekologický přístup. (Přízemní) málo nebezpečné požáry nejsou aktivně hašeny, pokud neohrožují lidská obydlí a infrastrukturu. Slouží k udržování podoby lesa tak, jak to historicky dokázal oheň ve spolupráci s velkými spásáči. Nezřídka je využíváno také cílené zakládání požárů ke „strávení“ přebytečného paliva v krajině. Co se však nemění, je přísný přístup k nedbalosti rozšířeným ohňům. A také nasazení sil v případech, kdy je požár označen za nepatříčný.

Hlásky tak mají doposud nenahraditelnou funkci. V těžko přístupném a běžnými metodami obtížně monitorovatelném prostoru slouží k vyhledávání nových požárů (nejčastěji založených bleskem) a také k pozorování vývoje aktuálních požárů a koordinaci hasebních zásahů, pokud je k nim přistoupeno. Sám autor si však uvědomuje, že s nástupem nových technologií (např. dronů) má i tato kulturně-historická záležitost na kahánku.

Philip Connors vyráží každoročně na zhruba čtyři měsíce na „svou“ hlásku pojmenovanou Apache Peak (podle nejbližšího vrcholu) - pěšky 8 km od nejbližší cesty. Popisuje svůj až intimní a sentimentální vztah k tomuto místu, období roku a činností, kterým se zde věnuje. Nejde o přímou a úplnou izolaci od okolního světa - díky pravidelným návštěvám civilizace v údolí nebo pracovníků USFS, hasičů a turistů. Přesto z jeho textu dýchá nadšení z poustevnického a minimalistického způsobu života v úzkém sepětí s přírodou. Přestože je ústředním tématem oheň, je to svěží, čtivá a rozmanitá kniha. -jj-

Podzimní loučení s ptačím zpěvem

Říká se, že na prázdninové (a jiné) cesty se jezdí hlavně proto, abychom se z nich rádi vraceli domů a aby nám o to víc záleželo na naší vlastní zemi. Jestlipak k nám na jaře také tak rádi přiletí tažní ptáci, kteří nás teď na podzim opouštějí? Řídí se jen svými instinkty, nebo cítí i potěšení, když po několika měsících zase vidí místa, kde rostli a učili se létat? Možná to mají radši v teplých krajích, kde mnozí z nich tráví vlastně víc svého času než u nás. Ale spíš je pravděpodobné, ne-li jisté, že je takové porovnávání vůbec nezajímá a nezabývají se tím. Jsou naplno soustředěni na to, co jim přináší každý jednotlivý den – a možná i tohle je jedním z důvodů, proč je máme tak rádi. Sami zrovna tohle tak dobře neumíme, jak je to vlastní jim.

Četli jste někdy „Píseň o Viktorce“ od Jaroslava Seiferta? Vyšla v roce 1950 a k jejím nejhezčím slokám patří právě ty o ptácích:

...Zpívejte, ptáci nebeští
té zemi k zulibání krásné.
Nás děsí smrt, však, ptáci, vás ne.
Vy jste tu jenom pro štěstí.

A vaše flétny, hoboje
jsou připraveny k písňím v listí,
my pozorujem se závistí
váš zpěv i křídla. Oboje... -ah-

Foto -ah-

Listovka

Objevy detektiva Ledňáčka - odpovědi

- Své nepřátele má v přírodě i kudlanka. Je jasné, že zranitelné jsou i přes mimikry a strnulý postoj malé nymfy, a to hlavně při svlékání nebo po něm. Samo svlékání může skončit smrtí jedince, pokud neproběhne nerušeně až do konce. Děje se při zavěšení hlavou dolů a je důležité, aby se kolem nevyskytla žádná překážka.

Dospělí jedinci, jsou-li objeveni, působí natolik strašidelně, že si mohou pomáhat náhlým vztyčením těla nebo i roztažením křídel. To některé predátory buď odradí, nebo přinejmenším způsobí jejich zaváhání a ztrátu času k útoku. Tím spíš, že na stehnech mají kudlanky varovné černé skvrny připomínající oči. Jinou jejich taktikou je spadnout z rostliny na zem, znehybnět a dokonale splynout s okolím.

Foto Vilém Hrdlička

Přesto může být ulovena toulavou kočkou, ježkem, některým z větších ptáků (třeba dudkem), ještěrkou, kobylkou ságou... a pokud by se dostala nedopatřením k mraveništi a včas by neutekla, přemohli by ji malí, ale početní mravenci! Upoutali by jí kráčivé nohy tak, aby nemohla z místa, načež by do ní vnikli zadečkem a doslova by ji zevnitř vyžrali. Mnoho by jich zahynulo, protože by je kudlanka předními nohama zároveň ve velkém chytala, ale konečné vítězství by patřilo mravencům.

- Samička kudlanky nábožné se dožívá 7–8 měsíců, sameček pouze 1–2. Za tu dobu se stihne pářit vícekrát, protože obvykle to dokáže přežít. Ke kanibalismu dochází přibližně jen v jedné třetině případů. Samci zpočátku vyhledávají především vydatně nasycené partnerky, které produkují více feromonů. Až teprve starší samci více riskují.

Potřebuje-li samice více energie ke kladení vajíček, může se stát, že se posílí přímo při kopulaci a začne samečka od hlavy požírat. Spojení přitom neustává a trvá někdy i několik hodin. Je to tím, že centrum pro kopulační pohyby má samec umístěné v poslední nervové uzlině na konci zadečku.

U kudlanek nábožných existuje i možnost partenogenetického rozmnožování. To znamená, že se nymfy vyvinou z neoplozených vajíček. V takovém případě se rodí pouze samičky.

- Dospělé kudlanky máte příležitost potkat od července do října. Největší naději máte díky jejich zvýšené aktivitě za soumraku. A to někde na stráni, na pastvině, na suché louce, v lomu a na jiných vyhrátých suchých stanovištích. Z míst, kam se u nás už stačily rozšířit, je obzvláště dobře dostupná například lokalita Na Plachtě v Hradci Králové.

V nejteplejších oblastech našich zemí, jako je Pálava, Dolnomoravský úval a Bílé Karpaty, žila kudlanka nábožná i v minulosti (více o tom viz [zde](#)). Nyní je u nás sice stále vedena jako kriticky ohrožený, zvláště chráněný druh, ale v posledních letech se výrazně rozšířila z jižní Moravy i na severozápad na Vysočinu, do Polabí, do středních Čech a dál. Vystupuje už také do vyšších poloh - na Valašsko, Železné hory, podhůří Beskyd a Jeseníků... Objevila se už dokonce i v Krkonoších a v Krušných horách. Podrobné mapy výskytu najdete [zde](#). Chcete-li i vy sami přispět k mapování tohoto druhu, můžete se přihlásit na webu iNaturalist [zde](#).

K šíření přispívá jak pokračující oteplování prostředí, tak intenzivní doprava. Ootěky mohou být přilepené nejen na vegetaci, ale třeba i na vagónech nákladních vlaků - a s nimi se pak dostávají do vzdálených míst.

Jak se dalo čekat, je už u nás na spadnutí i výskyt nepůvodních druhů kudlanek. Ze Středomoří k nám míří kudlanka zakavkazská a kudlanka Spallanzaniho a je dost možné, že se tu už i vyskytují, jen to zatím není doloženo. Fotografie všech tří druhů a podrobnosti o nich si můžete najít např. na webu České společnosti entomologické. Je to nyní aktuální téma, protože kudlanka nábožná byla společností vyhlášena jako Hmyz roku 2026 – viz [zde](#). -ah-

Zdraví a strava

Veget Fest s pořadovým číslem 13

I letos bude patřit jedna ze zářijových sobot strakonickému benefičnímu festivalu ochrany zvířat, zdravé výživy a veganství Veget Festu. Konkrétně 19. září od 14 do 21 hodin. Rádi bychom vás touto cestou nalákali na ty z jeho součástí, které se na plakát zkrátka nevejdou. Zejména pak ke stánkům občerstvovatelů.

V přehledu na straně 10 naleznete jednotlivé body doprovodného programu, který bude jako obvykle sestaven z přednášek, vystoupení pro děti (tentokrát poučného, zaměřeného na výživu) a hudební produkce. Festival budou doplňovat nejrůznější benefiční prodeje (věcí nebo oblečení); ty se budou snažit nashromáždit co možná nejvyšší částku ve prospěch vybrané organizace na ochranu zvířat - tentokrát to bude zvířecí azyl [Kraj Jinotaj z.s.](#), který v současné době bojuje s nedostatkem sena pro své svěřence. Doufáme, že i výtěžek našeho festivalu pomůže tento problém z části vyřešit.

Spojujícím prvkem akce však bude samozřejmě atraktivní rostlinné občerstvení. Na tomto místě je třeba doplnit několik benefičních zastavení i o tzv. ochutnávkový stůl - při vstupu do areálu Na Ostrově 1415, kde se akce odehrává. Zde můžete za libovolný příspěvek jednak ochutnat některé domácí speciality donesené dobrovolníky, jednak můžete sami přispět k rozmnožení benefičního výtěžku vlastnoručně vytvořeným pokrmem k ochutnávce. V nejlepším případě s přiloženým receptem. Obsluha se ochutnávku pokusí proměnit v koruny ve prospěch azylu.

A nyní již k jednotlivým gastronomickým zastavením. Třítýdenní interval mezi uzávěrkou tohoto čísla a konáním Veget Festu neumožňuje kompletní přehled, s hlavní kostrou vás však již seznámit můžeme.

Prosluněnou Itálii na několika metrech čtverečních se bude snažit přiblížit jeden z nováčků letošního ročníku - **Vlastimil Zapletal**. Ze speciální regionální mouky pečce nezapomenutelnou focacciu, kterou doplní nabídkou jihoitalských a sicilských řemeslně vyráběných červených vín.

O zásobování návštěvníků kofeinovými nápoji se letos kompletně postará kamenná pražírna a kavárna [Hope Roastery](#) sídlící přímo v lokalitě. Provoz se stane na den konání kompletní součástí festivalu s čistě veganskou nabídkou. Můžete se těšit na prvotřídní kávu s rostlinnými mléky a v jedné jsou také dezerty.

Stánek **Andrey Sedláčkové** je již od prvních ročníků zárukou atraktivního fastfoodu i propracovaných sladkých záležitostí. Vše navíc obohacené o prvotřídní foodstyling. Nejinak tomu bude i letos. V nabídce nebudou chybět obložené chlebíčky, burgery, polévky, cupcakey a podobné záležitosti.

Kateřina Čápková se na Veget Festu představí poprvé. Doposud se občas mihla na farmářských trzích se svými zavařeninami [Slunce ve skle](#). To jsme ale zatím nevěděli, že se věnuje i cateringu. Samozřejmě jsme ji ulovili pro náš festival. Konkrétní nabídku zatím neznáme, ale proslýchá se, že by se mohla pohybovat indickým směrem.

Foto -jj-

ZŠ FLČ Strakonice, resp. skupina dětí pod vedením dvou akčních učitelek. Loni se poprvé blýskla na našem festivalu s várkou benefičních sušenek a výtěžek z nich ještě na místě poskytla zvířecímu azylu. Co si pro nás chystají letos? To přesně nevíme.

Čajovna Pod Stolem obohatí Veget Fest jako obvykle čajovými i nečajovými nápoji. A pokud zbude prostor, můžete se těšit i na nějakou sladkou specialitu, pravděpodobně v raw podání.

Jedním z občerstvovatelů, který tvoří své dobroty v menším objemu, ale s o to větší opravdovostí, je **Bohumil Skuhřavý** - letos na Veget Festu podruhé. Připraví pro nás cuketáky, hummus s plackami, muffiny a baked oats (pečená ovesná kaše). V případě sychravějšího počasí máme přislíben dýňový guláš.

Dalším zastaveníčkem s benefičním podtextem bude uskupení „**Jurek trio**“. Již zdálky je poznáte podle ohně rozdělaného pod kotlíkem na trojnožce. V něm bude pobublávat některý z nečajů za dobrovolný příspěvek. Jedna z akčních maminek této party se navíc úspěšně etablovala v experimentech s rostlinnou kuchyní a na naše naléhání připraví úspěšně odzkoušený rebarborový koláč, rebarborový dortík nebo ořechovou bábovku.

Petra Soté byla v minulosti asistující občerstvovatelkou u stánku farmářského obchodu Prachatice, který se několikrát našeho festivalu účastnil. Petra pro nás tentokrát chystá samostatné menu. A i když ještě nevíme, co přesně to bude, těšíme se na nové chutě.

Pod čarou pak máme v záloze ještě několik občerstvovatelů, o kterých však zatím nevíme, zda náš festival poctí návštěvou. **Restaurace Sůl a řepa** - minimálně s nabídkou svých bezobzbytkových a fermentovaných „zavařenin“.

Manželé Markovi - v minulosti byli několikrát hosty našeho festivalu a představovali záchytný bod nejen pro všechny bezlepkáře. S výbornou domácí krmí snad dorazí i letos.

V jednání, ale prozatím s otazníkem, jsou dále občerstvovatelé, kteří v případě správně poskládaných planet dovezou veganskou pizzu nebo připraví vynikající rostlinné palačinky.

I přes absenci některých vegetfestových stálů se tak můžete těšit na velmi rozmanité menu. Tak přijďte 19. září do lokality Ostrov 1415 ochutnat. Aktuality můžete sledovat prostřednictvím [facebookové události](#). -jj-

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po, St: 7:30 - 16:00, Út, Čt: 12:00 - 16:00,

Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková (-ah-), Eva Legátová

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Jan Juráš

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2026

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE